

ZGODOVINSKI ZBORNIK.

PRILOGA

LJUBLJANSKEMU ŠKOFIJSKEMU LISTU.

—••••• Izhaja v nedoločenih obrokih. •••••—

Enajsto leto.

Ljubljana, meseca februarija 1898.

Številka 43.

Zgodovina kamnogoriške fare.

Spisal Anton Verbajs, župnik.

(Nadaljevanje.)

Morda bo zanimalo bralce, ako podam tabelo rojenih, umrlih in poročenih do l. 1897.

Leta	Rojenih	Umrlih	Poročenih	Leta	Rojenih	Umrlih	Poročenih	Leta	Rojenih	Umrlih	Poročenih
1751	1	—	—	1777	20	25	—	1803	29	40	12
1752	37	21	—	1778	30	23	—	1804	43	41	10
1753	26	27	—	1779	34	42	—	1805	46	49	17
1754	39	28	—	1780	44	23	—	1806	34	48	13
1755	27	18	—	1781	26	19	—	1807	42	28	9
1756	36	17	—	1782	30	29	—	1808	53	47	10
1757	24	37	—	1783	34	22	—	1809	37	78	5
1758	34	50	—	1784	27	35	—	1810	41	26	16
1759	22	25	—	1785	34	32	—	1811	45	31	5
1760	26	19	—	1786	25	25	—	1812	42	46	7
1761	31	19	—	1787	36	44	9	1813	29	53	2
1762	31	25	—	1788	36	29	8	1814	29	37	10
1763	30	26	—	1789	34	23	5	1815	49	39	15
1764	25	40	—	1790	34	83	11	1816	42	31	5
1765	35	17	—	1791	39	26	7	1817	37	71	2
1766	28	17	—	1792	36	40	1	1818	23	24	4
1767	34	20	—	1793	43	54	18	1819	51	26	14
1768	21	35	—	1794	37	22	17	1820	49	39	10
1769	33	30	—	1795	34	27	7	1821	45	34	12
1770	34	19	—	1796	39	31	11	1822	48	25	6
1771	41	30	—	1797	37	29	6	1823	44	29	2
1772	28	29	—	1798	37	65	6	1824	41	24	8
1773	24	24	—	1799	39	20	11	1825	40	35	9
1774	31	34	—	1800	41	31	12	1826	43	40	7
1775	31	39	—	1801	30	71	7	1827	51	26	9
1776	29	26	—	1802	49	21	8	1828	38	30	6
								1829	31	37	1
								1830	31	39	3
								1831	45	23	2
								1832	34	34	8
								1833	38	33	5
								1834	39	25	9
								1835	50	24	11
								1836	43	47	4
								1837	43	42	5
								1838	42	32	7
								1839	47	36	7
								1840	44	43	12
								1841	45	21	4
								1842	39	20	10
								1843	48	28	9
								1844	51	41	10
								1845	46	36	12
								1846	48	33	4
								1847	48	45	4
								1848	34	31	5
								1849	59	52	4
								1850	35	38	10
								1851	39	34	8
								1852	49	40	12
								1853	40	35	3
								1854	48	45	2

Leta	Rojenih	Umrlih	Poročenih	Leta	Rojenih	Umrlih	Poročenih
1855	40	97	1	1876	45	31	6
1856	36	24	1	1877	45	30	9
1857	37	55	7	1878	43	48	1
1858	32	72	1	1879	41	29	5
1859	34	36	11	1880	35	52	7
1860	35	31	7	1881	46	37	6
1861	46	39	11	1882	41	35	5
1862	33	26	4	1883	30	39	8
1863	43	41	8	1884	42	36	6
1864	43	34	9	1885	26	44	2
1865	37	42	6	1886	35	39	8
1866	37	32	6	1887	28	35	8
1867	39	22	15	1888	28	31	5
1868	48	33	10	1889	30	30	7
1869	41	35	12	1890	28	46	2
1870	66	52	19	1891	26	22	8
1871	49	42	11	1892	24	34	4
1872	57	46	12	1893	24	29	11
1873	57	59	6	1894	24	23	9
1874	39	57	11	1895	33	25	13
1875	63	35	6	1896	25	29	10

Iz podanih števil se razvidi, da je bilo, če vzamemo počezno število desetih let,

rojenih največ:	umrlih največ:	poročenih največ:
od do	od do	od do parov
1811 1820=59	1801 1810=46	1801 1810=12
1871 1880=47	1871 1880=43	1861 1870=10
1841 1850=44	1811 1820=39	1791 1800=9
najmanj pa:	najmanj pa:	najmanj:
od do	od do	od do parov
1771 1780=29	1761 1770=25	1851 1861=5
1751 1760=30	1752 1760=24	1821 1830 po 6
		1881 1890 parov

Leta 1855 je v Kamnigoricci hudo razsajala kolerica. Od 23. junija do 24. avgusta jih je pobrala 58. Največ jih je umrlo šest na dan. Da bi jih Bog v prihodnje varoval te grozne šibe, obljubili so posvečevati vsako leto dan sv. Ane, sv. Roka in sv. Rozalije. Te dneve ne delajo in pridejo v obilnem številu v cerkev k sv. maši, katera se opravi pred izpostavljenim Najsvetejšim z litanijami in zadevnimi molitvami. Nekdaj so imeli v dan sv. Rozalije procesijo v sosedno faro Dobrávo. Pozneje se je procesija tje opustila.

Poleg imenovanih zaobljubljenih praznikov posebej Kamnigoričani še dneve sv. Florijana, sv. Antona Paduanskega in rojstni dan sv. Janeza Krstnika (Kresni dan). Sv. Antona dan¹⁾ gredó v Lesce, kjer

¹⁾ Stari ljudje pripovedujejo, da je pred davnim časom jelo v Kamnigoricci goretí. Pri „bajarju“ so videli človeka, oblečenega

jim kamnogoriški duhovnik opravi na altarlju sv. Antona sv. mašo, odmoli litanije vseh svetnikov in ima „ofer“ za ondoto cerkev. Po tem duhovnem opravilu ima domači župnik sv. mašo pred izpostavljenim Najsvetejšim. Nekdaj so hodili Kamnigoričani bosí na to božjo pot. Kakor sv. Antona dan v Lesce, imajo Kamnigoričani pobožnosti Kresni dan (24. junija) na blejskem otoku.¹⁾

Nekdaj so bile še druge procesije iz Kamnegorice v sosedne fare, in sicer v nedeljo po sv. Jakobu v Mošnje, v praznik škapulirske Matere božje v Kropo h kapelici in ob hudi suši v Ljubno. Sčasom so se procesije opustile.

V Kamnigoricci so tri zidana znamenja:²⁾ pod stopnicami, v spodnjem delu vasi in na polju. V prvih dveh napravijo o Božiču jaslice, pred katerimi molijo na sv. večer ter zadnji dan leta. O Velikem Šmarnu prepevajo pred temi znamenji Marijine pesmi. Veliko nedeljo zvoni zgodaj dan. Ljudje vstajajo že takrat in hodijo v cerkev molit.

Ker poleti ni družega duhovnega opravila ob 10. uri, hodijo ljudje sami prav radi v cerkev, za katere olepšavo mnogo prostovoljno darujejo. Zvečer molijo po stari krščanski šegi v družinah skupno sv. rožni venec. Iz vsega tega se vidi, kako verno in pobožno je še to ljudstvo, da ga še ni okužil novodobni brezverski duh.

Tudi bratovščine so razširjene mej farani. Omenjam zlasti bratovščini Marijinega Srca in presv. rešnjega Telesa, katera poslednja šteje okoli 200 udov, ki skupno opravljajo molitveno uro. Hvalevredno je, da je mej njimi mnogo mož in mladeničev.

Večina faranov zna brati. O prostih urah berejo z veseljem dobre in poučne knjige. Število Mohorjanov se je v sedmih letih podvojilo, sedaj jih je 105. Radi si naročajo ali izposojajo dobre, poštene časopise; v čast jim pa bodi povedano, da za slabe, liberalne ne marajo.

S kmetijstvom se pečajo prebivalci Zgornje in Spodnje Lipnice in Mošnje, ter nekateri Kamnigoričani, katerih večina pa dela žeblje, o čemer pozneje. Lipničani zaslužijo precčj s tem, da vozijo les iz Jelovce in kuhajo oglje, katerega mnogo prodajo Kamnigoričanom.

v meniško obleko, ki je zajemal vodo in gasil. Takrat Kamnigoricca ni pogorela. Ker so Kamnigoričani že poprej goreče častili sv. Antona, so mislili, da je bil oni menih sv. Anton. Češčenje sv. Antona se je ohranilo do današnjega dne. Pogorela pa je Kamnigoricca l. 1828. (glej Uršič, Illyr. Blatt.)

¹⁾ Pripoveduje se, da so obljubili opravljati to pobožnost ob času povodnji.

²⁾ Glej Lavtižar: Zgodovina far in zvonov radoliške dekanije, stran 79.

Štacunarjev je v fari kakih dvanajst; čevljarji trije; krojač jeden; konjederec jeden; mesar jeden; mizarja dva; tesarska mojstra dva; mlinarja dva; strojar jeden; sodar jeden; zidar jeden; sobni slikar jeden; ključavničarja dva; konjski kovač jeden. Krčem je v fari trinajst (pač preveč za tako maloštevilno faro), izmej teh ste dve na Spodnji Lipnici, vse druge v Kamnigoricu. V štirih se toči samo pogubni „eruš“.

Omeniti mi je še posebno izdelovalnice orgelj dobro znane tvrde bratov Ignacija in Janeza Zupan, ki sta postavila že mnogo lepih orgelj po vsej slovenski zemlji in celo v daljni Bosni.

III.

Farna cerkev presv. Trojice, njeni dohodki, njena posest in zemljišča.

a) Farna cerkev presvete Trojice.

Farna cerkev presv. Trojice stoji na „Ravnici“, k njej vodi 112 kamnitih stopnjic. Na jedni strani cerkve stoji župnišče in gospodarsko poslopje, na drugi pa kapelanija in šola, oboje pod jedno streho.

Zidati so začeli cerkev Kamnogoričani l. 1648., ko je bil ljubljanski škof Oton Friderik plem. Buchheim. Temeljni kamen je vložil prošt ljubljanski, Michael Kummer plem. Kumberg, ki je bil ob enem tudi pomožni škof. Težavno delo so dovršili l. 1652. Novo cerkev je posvetil 14. avgusta 1656¹⁾ pomožni škof in prošt Franc Maksimilijan plem. Vaccano. Ob enem s cerkvijo je bila sezidana tudi lična kapelica sredi stopnjic. Ker je število prebivalcev v Kamnigoricu rastlo, postala je cerkev pretesna. Zato so jo razširili leta 1754. Žal, da ne najdem zapisanega, kako se je to delo izvršilo; tudi se ne ve, je-li bila cerkev posvečena ali le blagoslovljena.

Prvotno so bili v cerkvi trije altarij.²⁾ Ko so pa razširili cerkev l. 1754, postavili so še dva nova altarija, katera je pa v več kot sto letih močvirnost in črvihost tako ugnala, da je bilo novih treba.³⁾ Napravil jih je Janez Vurnik iz Radolice l. 1860. Na moškej strani je Marija Devica dobrega sveta, na ženskej pa sv. Jožef.⁴⁾ Podoba Marije Device, ki je prejšnja ostala

¹⁾ Glej „Illyr. Blatt“ št. 81 l. 1849: „Vaterländisches“. Letnica tega poročila se ne vjema z letnicami škofijskega šematizma (Catalogus cleri), v katerem je na strani 12: Marka Dolinar, prošt ljubljanski 1654—1657 in Franc Maksimilijan de Vaccano 1657—1663. *Pisc.*

²⁾ Valvazor.

³⁾ Danica 1860, list 15.

⁴⁾ Stroške za ta altar je plačal Jožef Zupančič iz Kamne gorice.

in je v oklepu s srebrom obloženim, pozlačenim in s šipo na altarju, je tukajšnega rojaka Langusa, kakor tudi podoba sv. Jožefa. Podobi ste slikani na les. Župnik Jan. Vovk je dal za ta dva altarija slikati novi podobi sv. Jožefa in Marijinega Srca nekemu slikarju iz Trsta, prejšnji Langusovi pa je postavil na altarija sv. Barbare in sv. Florijana, kjer ste še sedaj. Sliki sv. Barbare in sv. Florijana je slikal znani Mencinger. Tako ima cerkev štiri lične stranske altarije. Altar Matere Božje ima tudi tabernakelj, ker so o sobotah in na večer pred prazniki litanije z izpostavljenim ciborijem in vsako prvo soboto v mesecu sv. maša z blagoslovom. To je od leta 1863., ko je ustanovil župnik J. Vovk podružnico bratovščine Marijinega Srca, ki je združena z nadbratovščino jednakega imena v Parizu, z dovoljenjem kn.-šk. ordinarijata v Ljubljani 20. januarija 1863, št. 85. (Listina za podružnico te bratovščine: Datum Parisiis in loco solito nostrae Archiconfraternitatis, anno Domini 1863 die 10ma mensis Januarii, pontificatus S. S. Pii IX. P. P. anno XVI. Hippolytus Chanal m. p., Rector Archiconfraternitatis, V. Dumax m. p. submoderator, Nr. 13976.) Na altarju sv. Jožefa je lepa podoba presv. Srca Jezusovega, kjer ljudje prav radi molijo.

Veliki altar je iz leta 1863, tudi delo J. Vurnika. Veljal je 1700 gld. Naslikana je sv. Trojica, ki venča Marijo. Ista podoba je tudi izrezljana v tronu za sliko, ki se lahko odmakne.

Cerkev je v ladiji barvana, obok presbiterija pa je slikan — slikal ga je že omenjeni Tržačan. Slike (4 evangelisti in vnebovzetje M. D.) so še dosti dobre. Škoda, da jih je namazal slikar z oljem. Pri večjej razsvetljavi, ko se nabere sopar na oboku, padajo kaplje na in pred altar, ker z oljem napojeni zid ne požira mokrote.

Tukaj bodi omenjeno, da ima cerkev monštranco iz čistega srebra; nova je bila leta 1798. Dalje ima tri kelihe (jednega je daroval Matija Kapus) in dva ciborija. Izmej mašnih plaščev je največ vreden bel, s srebrom tkan, naročen na Dunaju.

V letih 1878—1881 je vzdignil župnik Lovro Bernik presbiterij v cerkvi, razširil zakristijo, nad katero je naredil zgornje nadstropje, kamor se spravljajo cerkvene reči. Dejal je na cerkev nov les (cimper) in jo pokril s škrlom (pločicami), — poprej je bila pokrita s škodlami. Vse to je stalo 3150 gld.

Isti župnik je leta 1874 dal napraviti nove klopi na moški strani. Izdelal jih je mizar Ignacij Ažman iz Kroke. Stale so 160 gld. 26 kr. Lastniki sedežev so plačali po 3 gld. 31 kr.

Križev pot.

Sedanji križev pot je napravil župnik Uršič. Slikal ga je znani L. Layer. Župnik Vovk ga je dal osnažiti in okvirje popraviti. Popravljenega je blagoslovil 17. februarja 1861 P. Rajmund Marenšič, defnitor in vikarij frančiškanskega konventa v Ljubljani. Listina je podpisana od provincijala P. Jerneja Večerina dne 10. februarja 1861 v Gorici. Okvirji so sedaj že precej poškodovani; zato se nabira denar za nove.

Božji grob.

Posebno lep in okusno izdelan je božji grob, ki se postavi pred altar sv. Barbare. Izdelan je v podobi kapelice z napisom: „Dopolнено je“. Naročil ga je župnik Bernik pri podobarju Jan. Gosarju v Dupljah. Veljal je 766 gld. 66 kr.

Baldahin.

Leta 1884 je isti župnik napravil nov baldahin (nebo), ki je veljal z drugimi stroški vred 524 gld. 42 kr.; in leta 1885 je dal prenoviti tri altarje, očistiti lestence in osnažiti vso cerkev, kar je stalo z materialom vred 514 gld. 10 kr. Vse te in jednake naprave in poprave so bile oskrbljene deloma iz prostovoljnih darov faranov, deloma iz prihranjenega cerkvenega denarja.

Tlak.

Kamniti tlak v cerkvi je bil že zelo slab in pokvarjen, da so se jele že kotle delati. Župnik Bernik ga je mislil popraviti, a ovirala ga je bolezen. Meseca aprila 1891 je napravil župnik Verbajs v presbiteriju nov, lep šamó-tlak in popravil tlak po cerkvi z dobrimi pločami iz prezbiterija. Stalo je delo okoli 400 gld. V ta namen je darovala Jerica Cenglje hranilnično knjižico z 200 gld., gospa Marija Kappus plem. Pichlstein knjižico z 18 gld. Z dovoljenjem kn.-šk. ordinarijata z dné 22. oktobra 1889, št. 2295 in c. kr. dež. vlade z dné 11. oktobra 1889, št. 11069 se je porabilo za to 250 gld. od prodanih cerkvenih mesnic na vasi. Ostalo se je porabilo za druge poprave.

Orglje.

Župnik Uršič je prodal leta 1833 stare, majhne orglje in kupil za tukajšno farno cerkev že obrabljene orglje na Vačah ter jih dal popraviti. Trpele niso dolgo. Lesene piščali je črv pokončal, da orglje niso bile več za rabo. Župnik Bernik je dal pobrati piščali iz omare; tako je bila cerkev 15 let brez orgelj. Župnik A. Verbajs je napravil nove orglje, za katere je daroval dobrotni cesarski svétnik Anton Thomann

lepo svoto 600 gld.; blizo 1000 gld. so zložili farani. Izdelala sta jih tukajšnja orgljarja brata Ignacij in Janez Zupan za 1600 gld. Orglje imajo 11 pevajočih in pet pomožnih spremenov. Ljudje so jih bili zelo veseli. 17. julija 1894 jih je blagoslovil mil. g. stolni prošt ljubljanski, dr. Leonard Klofutar, patron te fare, imel govor in slovesno sv. mašo ob azistenci osmih sosednih duhovnikov. Patron je prostovoljno daroval 50 gld. za orglje.

Zvonovi.

Do leta 1870 je imela cerkev tri zvonove. Veliki je tehtal 14, srednji 9 in mali 6 stotov. Ljudje so želeli večje zvonilo, zato je župnik Bernik jel nabirati denar za nove zvonove leta 1869. Naročil jih je v Dunajskem Novemestu pri Ignaciju Hilzerju in sicer te-le teže: Veliki (*c*) s 28 centi 37 funti, srednji (*es*) 14 centov 17 funtov in mali (*g*) 8 centov 78 funtov. Stanejo z opravo 4626 gld. 60 kr. Stare zvonove je zaračunal zvonar za 945 gld. 60 kr. Posvetil jih je Ferdinand Zeuner, prošt v Dunajskem Novemestu 14. septembra 1870. Kapelan Janez Berlic jih je sprejel 17. septembra 1870 na ljubljanskem kolodvoru, dal naložiti na vozove in prepeljati v Kamnogorico. Veliki in mali imata čist glas, srednji pa je rezek. Oprava pri zvoneh je nepripravna, zato se nekoliko težko ž njimi zvoni.

Sv. misijon.

Sv. misijona v Kamnigorici ni bilo do l. 1895. Tega leta se je obhajal od 21. do 28. aprila, teden po znanem hudem potresu. Vodili so ga oo. misijonarji iz družbe sv. Vincencija Pavlanskega v Ljubljani: Č. gg. Urban Nežmah, Vincencij Krivic in Mihael Klančnik. Farani so se ga vdeleževali z največjo vnemo. Kako so bili hvaležni za to duhovno dobroto, priča to, da so pri odhodu oo. misijonarjev kar voz obsuli in glasno jokali. K sklepu sv. misijona je prišel patron mil. g. stolni prošt, dr. Leonard Klofutar, ki je vodil procesijo z Najsvetejšim. Še vedno se ljudje spominjajo srečnih dnij sv. misijona.

Za misijonski križ je naročil župnik podobo križanega pri Ferdinandu Stuflesslerju v Grödnju na Tirolskem. Podoba je jako lepa. Pred njo ljudje radi klečijo in molijo.

Visitacija po škofih.

Knezoškof dr. Janez Krizostom Pogačar je obiskal faro 8. avgusta 1878; 31. maja 1892 pa prevzvišeni g. knezoškof dr. Jakob Missia. Farani so se veselili navzočnosti svojega višjega pastirja.

Zvonik.

Zvonik je bil preje pokrit z bakrom. L. 1855 je dal župnik Uršič streho predelati. Baker je prodal za 600 do 700 gld. in pokril z železno ploščevino, kar je vzbudilo mej farani veliko nevoljo, zlasti, ker je dobil zvonik očem neprijetno obliko — za njegovo visokost je klobuk previsok. Listina, tičoča se te poprave, je v farnem arhivu in slove: „Ad perpetuam Rei Memoriam. Dieser Thurm der allerheiligsten Dreifaltigkeit in Steinbüchel ist im Jahre 1855 vom Anton Kreck, Zimmermeister und Bauer von Unterduplach aufgesetzt, und vom Ignatz Schaffer, Spenglermeister aus Krainburg mit Blech gedeckt worden, und zwar auf Unkosten der gesammten Pfarrgemeinde zu Steinbüchel, Unter- und Oberleibnitz und Moschna (Farmani in Farmance), welche sich beiläufig über 1000 fl. Conventionsmünze beliefen; da ich Barthelmä Urschitsch Pfarrer, Barthelmä Babnik Kaplan, Thomas Posnik und Anton Schusterzhizh Kirchenpropste waren. Jesus Nazarenus Rex Judaeorum miserere nobis, defende hunc locum et libera nos ab omni malo corporis et animae. S. Maria ora pro nobis. Die 21.ma Novembris. Barth. Urschitsch. Vom Gefertigten sind in den Apfel gelegt worden: Der Thaler Pius IX. Kaisers Franz Josephs I. und die Denk-Münze auf die unbefleckte Empfängniss Marias. Barth. Urschitsch“.

Pokopališče.

Pokopališče je okoli cerkve. Ker je postalo pretesno, so ga leta 1860 razširili in sicer v škodo parc. št. 173 (sedaj parc. št. 16), na kateri je mašna ustanova Katarine Kokalj in Mihe Štrakelj, vsled ustanovnega pisma „Gurkfeld 10. avgusta 1852.“ Večji in najboljši kos je porabila občina brez odškodovanja v razširjenju pokopališča.

Na grobnih spominkih je brati marsikater zanimiv napis, kakor:

Povzdigni se človek od zemlje v nebesa,
Saj znamnje ti križa le gori veli;
Tam čaka življenje po smrti telesa
Nas v rajski deželi, k' ločitve več ni.

Na maternem grobu:

Originalen je ta:

Kar Francka moja je odšla,	Tukaj počiva Šimen Lapajnar,
Me je vabila zmer za seboj, —	Zapustu je Ženo in otroke
Vidivši rajski blesk razlit	Znance in prijatle
Krog nje, se v sanjah veselila	In ta svet
Sledila ji,	Star je bil 45 let,
Ko spolni luna tretji svit.	Gvišno je Bog hotu to imet.

Nemški napis se nahaja jeden sam.

Stopnice.

Nekdaj je vodila iz vasi k cerkvi steza mej grmovjem, kajti svet okoli cerkve je bil zaraščen. Pozneje so naredili stopnice in sicer pri dnu kamnite, 1—2 čevlja dolge, proti vrhu pa hrastove. Ker so te kmalu segnile, položili so pred kakimi 40 ali 50 leti mesto njih kamnite. Bile so speljane v oddelkih, mej katerimi je bila zlasti proti vrhu strmina prav velika. Časa zob je marsikatero stopnico odkrušil; pomagali so tudi Kamnogoričani, ki so vlačili drva po njih. Zato je bila občna želja vaščanov, naj bi se popravile, ker je bilo zlasti po zimi težavno in nevarno hoditi v cerkev. Farani so nabirali denar mej seboj in cesarski svétnik, dobrotni Ant. Thomann, je pomagal z zdatno svoto 200 gld. Leta 1896 je popravil župnik Verbajs stopnice; odstranil je slabe in jih nadomestil z novimi ter dodal še 25 novih, da so se strmine zravnale, tako da je sedaj mesto 87 stopnic 112. Vse delo je stalo 452 gld. 53 kr. Stopnice sta izdelala in vkladala kamnoseka Val. Bohinc iz Zgornje Lipnice in Šimen Pegam z Dobrave. Pomagal je zidar domačin Franc Marinšek. S starimi odstranjenimi stopnicami je popravil župnik leta 1897 pot „po malem kraju“ ali „po grabnu“, ki je bila prav strma in nevarna — po zimi in ob slabem vremenu je bil človek res v smrtni nevarnosti po njej gredoč.

b) Cerkvni dohodki.

Da se more cerkev vzdrževati in oskrbeti si mnogovrstne potrebe, je treba denarja. To so uvideli tudi Kamnogoričani, ki plačujejo cerkveni davek. Nastal je pa ta davek najbrže tako-le: Okolica kamnogoriška je bila zaraščena z grmovjem in je služila za pašo. Pridne družine so osnažile svet v bližini cerkve in naredile travnike ali pa zelnike; in občina jim je prepustila dotične parcele proti temu, da plačujejo vsako leto gotove določene davek za vzdrževanje cerkve. Potem so se pa zavezali vsi hišni posestniki in gostovi zase in za potomce za večne čase dajati cerkvi vsako leto gotove doneske, in sicer hišni posestniki po 16 kr. deželne vrednosti ali po 14 kr. nemške velj., zakonski gostovi po 8 kr., oziroma 7 kr. in neoženjeni (samski) obojega spola po 4 kr., oziroma 3½ kr. Sedaj je ta davek odmerjen po velikosti posestva in se plačuje prvo nedeljo po razglašenju Gospodovem.¹⁾

Kamnogoričanom ni bilo treba plačevati radi plačevanja cerkvenega davka niti zvonjenja pri pogrebih, niti rečij, ki se dobivajo ob tej priliki od cerkve. Ker zunanje vasi (Lipnica in Mošnja) niso plačevale omenje-

¹⁾ Koliko vplačuje vsak posestnik, zapisano je v farnem urbariju.

nega davka, zaračunovali so se jim pogrebi, zvonjenje itd., kar je obujalo vedne tožbe in pričkanja mej Kamnogoričani in Lipničani. Župniki so jih skušali pomiriti, a ni šlo. Tako je n. pr. sklical župnik Uršič 24. novembra 1822 zaupne može iz Kamnegorice in iz zunanjih vasij k posvetovanju, ki pa ni imelo nikakega uspeha. Zastopniki zunanjih vasij so odklonili vsako ponudbo, plačevati kaj za cerkvene potrebe, češ, da imajo malo posestva in si morajo z oglarijo in vožnjo rude pridobivati zaslužek in potrebni živež. Šele 5. decembra 1869, — ko so nabirali za nove zvonove — se je sklenila pogodba mej farnim predstojništvom ter posestniki zunanjih vasij, po kateri plačujejo posledni letni cerkven davek in uživajo iste pravice, kakor Kamnogoričani. Pogodba je potrjena od knezo-škofijskega ordinarijata 17. decembra in od c. kr. okrajnega glavarstva 29. decembra 1869.

Cerkveni sedeži.

Cerkev ima tudi od cerkvenih sedežev nekaj dohodkov vsled pogodbe, sklenjene 24. februarja 1754 mej župnikom in farani. V pogodbi je sklenjeno sledeče:

1.) Vsak lastnik cerkvenega sedeža, bodisi v cerkvi, bodisi na koru, plača ob letnih cerkvenih računih cerkvi 5 kr. — 3 kr. nemške vrednosti — sedaj 6 kr. av. velj.; 2.) Če je bil cerkven sedež drugemu podarjen, prodan, zamenjan ali podedovan, mora priti novi posestnik k župniku, da prepíše sedež na njegovo ime, za kar treba plačati 24 kr. nem. vrednosti — sedaj 42 kr. av. velj.; 3.) Če bi bilo treba kdaj jedno ali več klopj novih narediti, zaveže se vsakateri lastnik cerkvenega sedeža plačati cerkvi 1 gld. Manjše poprave plača cerkev iz svojega in 4.) Kdor ne izpolnjuje teh določil, zgubi za vselej pravico do sedeža, ki postane cerkvena last.

Kar zadeva rabo cerkvenih sedežev, veljajo določbe okrajne gosposke v Radolici z dné 18. marca 1825, št. 302, da nima nikdo pravice lastiti se gotovega določenega sedeža v klopi. Le oni, ki pride prvi v klop, si more po svoji volji izbrati sedež za tisto pobožnost.

c) Cerkevna posest in zemljišča.

Iz cerkvenega denarja ste bili napravljene dve mesnici pri mostu „pod lipo“. Vrednost je bila cenjena na 289 gld. Cerkev ji je dajala v najem. Leta 1827 ste bili prestavljeni k mostu sredi vasi, kjer ste še sedaj. Leta 1889 je prodalo cerkveno predstojništvo mesnici mesarju Ignaciju Hrovat za 350 gld. (Odlok c. kr. deželne vlade 4. maja, št. 4948, dopis kn.-šk. ordinarijata 21. maja št. 1066 istega leta).

Zemljišča ima cerkev sledeča:

1.) Del gozda (part, drvošče) na Drnovcu, parc. št. 354 s površino 1 orala 1347 □ sežnjev sta kupila cerkvi Andrej Bohinc (dal 9 gld.) in župnik Uršič (plačal 54 gld.) starega denarja.

2.) Župnik Uršič je zapustil v oporoki cerkvi dve seči in sicer v Grabnu, parc. št. 35½ s površino 409 □ sežnjev in pod kapelanijo, parc. št. 157 s površino 49 □ sežnjev.

3.) Parc. št. 158/, s površino 104 □ sežnjev je župnik Bernik otrebil grmovje leta 1877, napravil sečo in jo podaril cerkvi.

4.) Del gozda na Drnovcu, parc. št. 371 s površino 1 orala 202 □ sežnjev je zapustil cerkvi vsled prisodnega pisma c. kr. okrajne sodnije z dné 24. decembra 1852, št. 7311 Anton Šolar iz Kamnogorice št. 64 in hišo.

5.) Cerkev ima njive „na polju“ pri zgornjem vigenju, parc. št. 241 s površino 983 □ sežnjev in

6.) Sečo okoli njiv, parc. št. 242 in 245 s površino 275 □ sežnjev. Na teh njivah in seči je mašna ustanova, katero je naredil Janez Jurij Thomann, oskrbnik glavarstva in najemnik blejskega gradu, za svojega očeta Jerneja in mater Heleno ter prijatelje. Vsled listin „Original Vergleich des k. k. Stadt- und Landrechts“ ddo. 7. April 1846, Z. 2918, und „Genehmigung des k. k. Guberniums Laibach“ am 4. Mai 1846, Z. 10759, zugleich mittelst Willbriefes vom 20. Jänner 1847 und Bestätigung 15. Februar 1847, Z. 3288, je ta njiva cerkvena lastnina.

7.) Seča ob koncu farovškega vrta, parc. št. 25 s površino 358 □ sežnjev, vsled ustanovnega pisma dné 29. septembra 1855 v pokritje treh sv. maš za pokojnega Tomaža Poznik.

8.) Seča v „Dolinici za cerkvijo“, parc. št. 16 s površino 130 □ sežnjev v pokritje mašne ustanove Katarine Kokalj in Mih. Štrakelj vsled ustanovnega pisma 10. avgusta 1852.)

IV.

Kdaj je bila ustanovljena kamnogoriška fara?

Povedano je bilo že zgoraj, da je bila cerkev dozidana leta 1652 in da je bila združena z materjo-faro sv. Petra v Radolici. Kamnogoriško podružnico so oskrbovali deloma beneficijati, deloma kapelani radoliški. L. 1751 je bila povzdignjena v samostojno kuračijo (Pfarrvikariat).

Na čelu prve krstne knjige je spomenica, iz katere se razvidi, kako lepo se je začela samostojna fara.

1) Glej str. 681 „Pokopališče“.

Nesel je namreč radoliški vikarij Janez Scherouz svete zakramente 14. decembra 1751 čez Hotin v Kamnogorico. Kamnogoričani jih sprejmejo z zvonjenjem in streljanjem.

Spomenica slóve v latinskem jeziku:

»Lector Benevole!

Originem si forte scire cupis, paucis dicta sufficient, post triennalem utriusque Disceptationem tandem ad potissimam instantiam inter alios hanc in rem a vicinitate destinatos viros Domini Thomae Thoman a Celsissimo ac Reverendissimo ordinario Nostro Ernesto Amadeo S. R. J. Principe e Comitibus ab Athembs Epo. Labacensi id factum fuisse, ut sub Praepositura Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Caroli S. R. J. Comit. de Petasi, Dni. Praepositi Labacensis ab Ejusdem Celsitudinis Revmo. vicario Generali Reverendissimo ac Perillustri Dno. Carolo Peer, vicario et pro tempore qua Commissario Eppli in Rattmanstorff Dno. Joani Scherouz demandatum sit, qui SS. Sacramenta Rattmanstorffis huc transferret. Quibus gratiosissimis mandatis Morem gesturus idem Dns. Comissarius injuncta etiam fecit atque 14. Decembris anni 1751 in hotain (Hoten: cesta po dolini) processionaliter exceptus inter Campanarum pulsus, ac tormentorum explosiones SS. Sacramenta Ecclesiae SS. Trinitatis solemniter introduxit, quo ex tempore primo hoc locorum baptisari coepit, primusque baptisatus est ut verso folio clarius patebit.«

Prvi je bil v Kamnogorici krščen Gašper Thoman, sin Šimna Thoman in soproge Helene dné 30. decembra 1751. l.

Leta 1787 so, kakor tudi že povedano, pridružili kamnogoriški kuraciji: Spodnjo, Zgornjo Lipnico in Mošnjo iz radoliške fare. Podrejena je bila fara varstveni gosposki (Vogteiherrschaft) radoliške graščine v sodnijskem okraju Radolica.

V.

Župnišče, župnikova zemljišča in dohodki.

Župnišče.

Župniki so stanovali do leta 1760 v vasi hišna štev. 34. Tega leta so sezidali na gričku poleg farne cerkve novo župnišče št. 55. Stroške so pokrili z denarjem, katerega so dobili za prodano hišno št. 34, nekaj so dali farani in 200 gld. se je izplačalo iz cerkvene blagajne. Leta 1820 so morali župnišče popraviti. To je jelo sčasom razpadati tako, da je bil zid zlasti

na severozahodni strani na več krajih podprt. Sploh je bilo to župnišče jako borno, podobno kmečki bajti. Župnik je imel v I. nadstropju dve sobi za svoje stanovanje proti cerkvi, na severozahodni strani pa dve mali, močno razpokani in podprti celici. Pri tleh je bilo stanovanje za posle s precej prostorno sobo in izbico, na katero je bila naslonjena zelo tesna kuhinja. Posebno nerodne so bile stopnice v I. nadstropje in v klet.

Že župnik Bernik je želel prezidati in popraviti župnišče, a zadrževala ga je nekoliko bolehnost, še bolj pa druge neugodne razmere. Naslednik njegov, Anton Verbajns, se je lotil kmalu po nastopu službe težavnega dela. Gostovi so plačevali nekaj krajcarjev vsaki teden, posestniki so dajali večje svote, vsi pa delali prostovoljno tlako. Z dovoljenjem c. kr. deželne vlade dné 14. sušca 1891, št. 1454 in kn.-škofjskega ordinarijata dné 17. sušca, št. 586 je bila prodana cerkvena hiša št. 64¹⁾ v vasi mesarju Ignaciju Hrovat za 730 gld., ktera svota se je porabila za župnišče. Blagorodni gospod cesarski svetnik Anton Thoman je dal poleg svote, kakor drugi posestniki, še posebej 350 gld., patron fare, mil. gospod prošt dr. Leonard Klofutar 100 gld. Veliko železa za vezi in mreže v oknih je darovala brezplačno po posredovanju župana Fr. Žvan-a tovarna P. Mühlbachers Nachfolger in Oberferlach na Koroškem, č. g. J. Berlic, župnik na Bohinjski Beli, pa rudeč kamen za vežne podboje. Mizarsko delo je prevzel Jernej Bertoncelj (Kožar) iz Zgornje Dobrave, zidarsko Jožef Pernuš iz Lesec, tesarsko Jožef Ažman (Cene) iz Kamnegorice, ki je preskrbel les po najnižji ceni in podpiral župnika vsestransko pri nadzorovanju dela. Od maja do oktobra je bival župnik v kapelaniji. Stalo je delo okoli 4000 gld. Župnišče je jako lično; v I. nadstropju so štiri lepe sobe, pri tleh prostorna kuhinja in soba za posle ter soba za velikonočno izpraševanje. Streha je krita s škrlom.

Gospodarsko poslopje.

Župnik Uršič je pustil gospodarska poslopja v zelo slabem stanu. Župnik Bernik je je zato dal podreti in l. 1868 sezidal novo poslopje z zelo praktičnimi prostori. Stalo je to, odračunivši vožnjo, tlako in skoro polovico lesa, ktereга so darovali domačini in Dobrávci, okoli 1500 gld.

Vodovod.

Vodovod k župnišču je speljan iz „Grabna“ na južni strani. Omenjen je v inventarju, potrjenem dné 10. septembra 1824. V drugem inventarju, potrjenem 26. septembra 1846 pravi župnik Uršič, da ga je napravil

¹⁾ Glej, III. b, str. 682.

iz lastnega denarja. Imel je lesene cevi, v katerih je voda zastajala in po zimi zmrzavala. Župnik Bernik ga je dal podreti 1866. l. in speljal novega malo drugače, tako da je krajši kakih 21 sežnjev, s padcem 6 palcev na seženj. Cevi so lončene. Delo je stalo brez tlake okoli 300 gld. Pred gospodarskim poslopjem so bile lončene cevi zelo poškodovane, da se je voda v zemljo zgubljevala. Župnik Verbajš je položil mesto njih svinčeno cev od korita do gospodarskega poslopja l. 1893, kar je stalo 55 gld. Sicer je pri vodovodu vsako leto kaj popravil, da se voda obdrži in kaj bi počel farovž brez te vode?

Župnikova zemljišča in dohodki.

1.) K župnišču spada lep vrt, parc. št. 20 in vrtiček pred župniščem, kterega je napravil in ogradil leta 1866 župnik Bernik z dovoljenjem občine.

2.) Senožet v Grabnu, parc. št. 35/1, s površino 485 □ sežnjev, po kateri je speljan vodovod.

3.) Njive na „Ravnici“ (parc. št. 50, 465 □ sežnjev), senožeti (parc. št. 51, 1 oral 1456 □ sežnjev in parc. št. 57, 349 □ sežnjev). Te tri parcele je kupil na dražbi Albert pl. Kappus za 50 gld. in prepustil župnišču proti povrnitvi te svote in drugih stroškov s pristavkom, da se vžitek tega zemljišča ne sme všteti v župnikovo kongruo. (Listina c. kr. okraj. sodišča v Radolici 9. sušca 1870).

4.) Drvošec na „Vrečah“, parc. št. 419, davčne občine Dobrava, s površino 1068 □ sežnjev, odmerjen farovžu leta 1789 pri glavni razdelitvi gozdov.

5.) Drvošec na „Drnovcu“, parc. št. 352 s površino 1 oral 1235 □ sežnjev. Podarila ga je leta 1809 srenja župnišču. (Listina v arhivu z dné 26. julija 1809.)

6.) Drvošec v „Plazeh“, parc. št. 525 s površino 2 oralov 933 □ sežnjev prideljen župnišču pri razdelitvi gozdov leta 1816.

Bira.

Kakor cerkvi, tako so se zavezali Kamnogoričani ob ustanovitvi samostojne kuracije dajati tudi župniku vsakoletno biro o sv. Juriju. Posestnikom je bila določena bira po posameznih številkah; Fužine in Ješe so pa plačevale 15, oziroma 14 kr. starega denarja (von einem Hammerstag 15 kr., einem Essfeuer 14 kr. und einem Nagelstock 3½ kr.), kakor je v zapisniku bire. Oženjeni gostovi so plačevali po 24 kr. (sedaj 42 kr.), samski po 12 (sedaj 21 kr.).

C. kr. dež. vlada je z odlokom z dné 17. avgusta 1853, št. 9179 vzela radoliškima kapelanoma nekaj žitne in denarne bire na Mošnji in Zgornji Lipnici in jo podelila kamnogoriškemu župniku. Znaša pa ta bira nekaj čez 3 gld. v denarju, kak 1½ mernika rži,

1 mernik pšenice ter nekaj bokalov ovs. Pobira se vsako leto v dan sv. Uršule.

Do leta 1822 so plačevali kamnogoriški župniki radoliškim 8 gld. 30 kr. star. denarja kot štolnino od oklicev in porok. Leta 1823 pa je ponehalo to plačevanje po smrti Jurija Gollmajerja, stolnega prošta in župnika radoliškega († 10. avgusta 1822), vsled določb: dvornega dekreta dné 12. junija 1820, št. 15866, ces. kralj. deželne vlade 23. junija, št. 7404 in okrožne gosposke 8. julija, št. 4993.

Leta 1789 so zložili premožniši Kamnogoričani 600 gld. za župnikov poboljšek brez kake posebne zaveze. Ta denar se je naložil na obligacijo, ki znaša sedaj le 478 gld. 80 kr. in daje 20 gld. 11 kr. obresti na leto.

VI.

Kapelanija in mežnarija ter zemljišča.

L. 1806 so sezidali Kamnogoričani onkraj cerkve pritlično stanovanje za družega duhovnika. Leta 1820 je napravil župnik zgornje nadstropje z dvema sobama in kuhinjo, 1824 pa občina še dve sobi vrh stopnic. Zgornje nadstropje se je odločilo za duhovnika, spodnje za cerkovnika. Podlago kapelanski službi je naredil fužinar Andrej Thoman s tem, da je zapustil 500 gld. za maše družega duhovnika. V ustanovnem pismu dné 1. novembra 1794, št. 2133 navaja vzroke, vsled kterih je napravil to ustanovo. Zgodnik (Früh-Messer) ali beneficijat naj opravi vsako leto 25 maš zanj in za njegove sorodnike. Hotel je izrečno veljati ustanovnikom in patronom zgodnikove ustanove.

Drvarnico za kapelana in cerkovnika so naredili 1831 mej kapelanijo in cerkvijo.

Dohodke in zemljišča ima kapelan sledeče:

1.) Leta 1847 so se zavezali posestniki iz Kamnogorice, Zgornje in Spodnje Lipnice ter Mošnje dajati kapelanu vsak po 20 kr. starega denarja, t. j. 35 kr. avstr. velj. kot biro.

2.) Kapelan ima vrtiček za kapelanijo (parc. št. 11, 60 □ sežnjev). Zapustil ga je Janez Potočnik v oporoki 28. avgusta 1821, za kar mora opraviti kapelan dve sv. maši vsako leto.

3.) Drvošec na „Drnovcu“, parc. št. 355 s površino 2 oralov 417 □ sežnjev.

4.) Drvošec v „Plazeh“, parc. št. 482 s površino 2 oralov 1332 □ sežnjev, ki je bil odmerjen pri splošni razdelitvi leta 1816 kapelanu.

(Nadaljevanje prih.)

Vsebina. *Zgodovina kamnogoriške fare.*
(Nadaljevanje.)